dincolo peste graniţă, şi noi habar n'avem de una ca asta, de aceea nu se mai intoarce el la Lunceşti !

— Mari ce spui! adevĕrat să fie ? de unde ai aflat aşa veste?

— Chiar astăzi a venit de la Bistriţa din Ardeal Florea cazacul, ştii cel care a fost cătană, şi mi-a istorisit cum l'or inchis Ungurii pe bietul Toader: ci că ar fi avĕnd prepus pe dĕnsul că umblă să rescoale Romănii de dincolo. Dar şi Rumănii noştri delii! ştii tot unul şi unul; să no crezi că i-o trecut cuiva prin minte să-l vĕndă; mulţi dau vina pe haita ist de pisăr de-aice, nepotul boerului; se zice că el l-ar fi pârît la Unguri.

— Şi crezi că are să scape, fărtate ?

— Fără doar şi poate, de vreme ce nu au nici o dovadă.

— Parcă Ungurilor le trebue dovezi ca să te osăndească.

— De s'ar intoarce şi bietul Fulger, curmă Ştefan Bursuc; n'ar fi rĕu să fie şi el p'aice, şi afară de asta mi-i milă când vĕd pe Smaranda şi pe Irina aşa de ingrijite; luaţi sama, bre oameni, să n'audă vreuna ceea ce-am vorbit, că's in stare să-şi ia lumea 'n cap.

Şi 'n adevĕr că amĕndoue femeile erau foarte ingrijite; indată după logodna Irinei cu Fulger, veniră pe la ei mai mulţi oameni necunoscuţi de dincolo, şi, ce făcură ce dreseră, induplecară pe Toader să plece cu dĕnşii. Toader făgădui Irinei că se va 'ntoarce cel mult peste o sĕptămănă, şi căte sĕptămăni nu trecură de la plecarea lui! Şi nici

o scrisoare, nici o veste, nimic! Lumea 'ncepuse să vorbească prin sat de această nepăsare a logodnicului Irinei.

— Bată-i Dumnezeu bărbaţi să-i bată! aşa s'apucă de strică inimele fetelor, şi-apoi le lasă cu buzele umflate, ziceau unii.

— I-o duce mult şi bine dorul, jupăneasa Irina, ziceau mai cu seamă femeile; n'am mai văzut aşea fată ţifnoasă şi fudulă; crede că nu-i nimeni ca dênsa pe faţa pămêntului! poftim, n'o lăsat'o Toader cu lacrămile pe faţă pentru vre-o ungureancă ştii colea...

Gura satului mergea intr'una iscodind şi izvodind fel de fel de lucruri; Smaranda insă şi cu fiica ei nu prea eşeau prin lume, nu vorbeau cu nimeni despre cele intêmplate şi sufereau in tăcere; lor nu le venea să creadă că Toader şi-a călcat cuvêntul, dar presimţeau o nenorocire...

Insă vestea fugei lui Andrei şi-a inchiderii lui Toader se răspândi cu incetul in tot satul. Ştefan Bursuc o 'mpărtăşi nevestii sale şi Sandu Puşcaşul lui moş Gavril; nevasta lui Bursuc se resuflă femeii dascălului; femeea lui Pricochi o spuse preotesei, şi părintele Matei Ţopârdea umplusese satul.

Intr'o zi, Smaranda fu intimpinată de-o veche duşmană a ei, femeea lui Neculae Brusture, vataful.

— Da ce-ai păţit, lele Smarandă, de eşti aşa de supărată de-o bucată de vreme, parcă nu 'ţi-s boii acasă...

— Supărată eu? ferească sfântul!

— Ce te mai dai intr'o parte; nu căuta să te ascunzi de mine, că ştiu tot!

— Mĕ mir ce-i fi ştiind...

— Bine, nu ştii că Toader 'i inchis in Ardeal?

— Toader? inchis? intrebâ Smaranda prefăcĕndu-se că nu vrea să creadă; dar faţa ei era galbenă ca ceara şi-i tremura glasul...

— Intreabă pe cine-i voi; dar cel puţin vei fi ştiind că Andrei s'a dat in partea lui Condrea...

— Nu se poate... mĕ inăbuşeşti cu vorbele dumitale, jupăneasă Catinco.

Din vorbele fie căruia, Smaranda se incredinţâ din ce in ce mai mult de adevĕrul celor spuse de nevasta lui Brusture; Irina aflase din altă parte despre nenorocirea logodnicului ei, şi mama şi fiica erau desnădăjduite.

Vremea pornise a ploae; nourii, indesaţi de-atăta timp pe Ceahlău precum şi pe dealurile ce-l incunjoară, incepură a se sparge şi şiroaele se scurgeau intr'una dănd naştere la nenumĕrate bălţi şi riuleţe. Când ploaea mai inceta, fulgerile despicau vĕzduhul şi tunete necurmate turburau văile, a căror ecouri se prelungeau fără incetare. Priveliştea era măreaţă! dealurile toate fumegau şi vuetele erau asurzitoare: in adevĕr, deabea 'nceta tunetul intr'o parte şi incepea intr'alta cu mai mare tărie şi alte văi rĕspundeau prin clocotitul lor.

Vĕzduhul bubueşte!... pămĕntul desmorţit
Cu mii de mii de glasuri semnalului respunde,
Şi de asprimea ernii simţindu-se ferit,
De-o nouă 'ntinerire ferice se pătrunde.

La rĕsărit urare! urare la apus!
Un cărd de vulturi ageri rotindu-se pe sus,
Se 'nalţă ca s'asculte mult vesela fanfară
Ce buciumă prin nouri frumoasa primăvară.

Bistriţa 'şi umflase apele şi o mulţime de plute fură luate de apă şi sfărămate de stănci.

Cuconu Alecu Negradi vorbea cu subprefectul Anton Cămărăscu, care se 'ntorsese de curĕnd dela Peatra.

— Incă aşa murătură n'am primit decănd sunt; ia'n priveşte straele... am venit călare, şi ce-i mai mult: singur; noroc că nu m'am intălnit cu Condrea.

— Ear Condrea... se vede că te-a vârît in boale ticălosul acela.

— Ce să fac, cucoane Alecule, căt de subprefect aşi fi, mai la urmă 's tot om. Trebue să vĕ fi pricinuit multă pagubă furtuna asta.

— Mi-o sfărămat o grămadă de plute; dar am să fac pe dracu 'n patru să le străng bucăţile... ai vĕzut pe Agripina?

— Cum nu? era gata şi dumneaei să vie; numai ploaea asta a 'mpedicat'o. Aş fi de idee să trimetem pe Neculae Bursuc s'o aducă el; cu dĕnsul nu poate să aibă nici o frică.

— Neculae s'o dus cu inginerul Savin să cerceteze pămĕnturile rezeşilor... ştii că am de gănd să le fac proces...

— Da; 'mi-aduc aminte că 'mi-ai vorbit mata acum vre-o două sĕptămăni de afacerea asta...

— Din vechile planuri ale moşiei se vede 'n destul de bine că pămĕnturile lor se ţineau de mo-

şia mea; nu ştiu ce fel de hotărnicie s'o făcut de-or rĕmas acuma 'n măna rezeşilor... şi afară de asta am să găsesc eu o mulţime de dovezi ca să-i pot doborî.

— Rezăşii sunt cam de mult pe moşie şi după căt am aflat au şi ei acte foarte 'n regulă; nu cred să fie aşa de uşor să-i scoţi.

— Căt despre asta n'am nici o grije... vor vedea ei când ne-om infăţişa la tribunal...

— Doar aşa... dacă-i vorba de tribunal, e alt ceva.

— Păn'acum am dovezi impotriva lui Ştefan Bursuc, lui Sandu Puşcaşu, precum şi 'mpotriva tălharului cel de Fulger.

— Cu dĕnsul o să ai cel mai mare bucluc; nu ştii căt e de-al dracului.

Intr'o altă odaie, Iorgu vorbea cu Zlotescu.

— Acum să-ţi arĕt şi ţie cum ai să pui măna pe Irina...

— Cum de te-ai lăsat aşa de uşor de dĕnsa, Petrache?

— Să vezi de ce: tu, ca fecior al boerului poţi avea mai mare inriurire asupra ei; după tine, pot să mĕ folosesc şi eu: unde-o trecut fiul, trece şi nepotul; şi afară de aceasta eu am treabă acum cu cea-laltă, şi drept să-ţi spun, m'am resgăndit: tot mai bine cu calul tĕu cel alb, decăt cu domnişoara Irina.

— Ia'n spune'mi mijlocul...

— Priveşte: ai aici acte de căsătorie in regulă cu pecete, cu iscălituri de martori, cu tot; 'ţi le-am făcut eu şi cu Iordache. Cu actele acestea poţi să te infăţişezi la orice ceas din noapte la dumneaei

şi să ceri cu de-a sila ce n'o vrea să'ţi dea de voe.
Iorgu se uită cu milă la vĕrul sĕu.

— Ai nebunit, sau nu mai ai mult!

— Vrai să mĕ asculţi ori nu? dacă nu ai de gănd să faci ceea ce 'ţi spun, atunci fii bun şi dă-mi calul.

— Fă caraghiozlìcuri pănă la o margine... dar nu te prea intrece; ştii că nu-mi place să-şi bată nimeni joc de mine.

— Foarte bine; atunci mĕ duc să-mi ieau calul din grajd.

XIV.

Venise şi luna lui Iunie şi cucoana Agripina nu pornise incă din Peatra; in adevĕr, ploile nu mai incetaseră, şi afară de-aceasta Maria era incă foarte slabă şi bolnăvicioasă. De căte-va zile vremea incepuse să se mai resbune şi femeia lui Negradi hotărì plecarea pentru 15 Iunie, adică pe vremea prăşitului.

Agripina nu se vĕzuse cu cuconu Alecu de pe la 'nceputul lui Maiu; dar 'şi scrisese de mai multe ori şi'i impărtăşea regulat tot ce se petrecea 'n familie: ea se arăta supărată mai cu seamă fiindcă Maria nu voea să o asculte cu nici un preţ, şi după căt se 'nţelegea lucrul, tot iubea pe Valerianu. Cuconu Dimitrachi se duse de vre-o douĕ ori pe la munte şi căută să aducă pe frate-sĕu in partea Mariei.

— Parcă eşti şuchet, Alecule; cum vraï tu să

silești pe Maria să ia pe Cozmescu, când ea iubește pe un altul?

— L'o lua și ea binișor... ai să vezi; s'or trecut acum lucrurile bre Dimitrachi, nu mai sunt ce eram odată pentru ca să n'am nevoe să mě sinchisesc de nimeni! dacă m'or da afară din deputăție, după cum mi-a scris Hristea, și dacă nu mi-o merge bine anul acesta la moșie, ia'n spunemi, cum aș scoate-o la capăt?

— Deputăția! de aceea tot te ingrijești... las'o la dracu... ți-o adus ea vr'un folos păn'acum? nu vezi că ești o păpușe 'n măna lor? când aveau nevoe de tine, te-or pus, și când nu mai au, voesc să te scoată, dac' o fi adevěrat ceea ce 'ți scrie Hristea...

— Așa cred...

— Tare mě tem că Hristea umblă cu tertipuri.

— Ce tertipuri? el ține la fată, și mie 'mi crapă măselele după bani... se poate lucru mai lămurit pe lumea asta?

Iorgu făcu pe Dimitrachi să nu stea mult timp pe la munte.

— Fă toate chipurile și te 'ntoarce de grabă, moșule; nu trebue lăsată biata Marie numai pe măna lui Hristea și-a mamei, care-o fi avěnd și ea alte griji de când a remas singură.

— Că bine zici, Iorgușorule; lasă că am s'o păzesc ca ochii din cap; când ai ști cât is de mulțămit că te-ai cumințit! de-ași vedea-o și pe soru-ta așa cum doresc, știu c' ași putea să mor fericit!

Nu fără voe amăna Agripina momentul plecării; folosindu-se când d'un prilej când de altul, ea is-

butise să mai stea vre-o două săptămâni prin Peatra; Negradi era acum atât de nepăsător la cele ce nu se atingeau de trebile moşiei, incât nu mai lua de loc seama dacă femeia lui face bine sau nu rămânând atâta timp in oraş.

Săftica fugise dela Forăscu, de care era in curênd să se despartă; advocatul n'ar fi voit s'ajungă la aceasta, dar femeia lui 'i impotrivi o incăpăţinare neauzită la toate uneltirile şi ameninţările sale; acum lucrul era hotărît, căci Săftica se jurase c'ar voi mai bine să moară decât să calce 'n casa bărbatului ei.

Ne mai avênd teamă de nimeni, Mitică Forăscu venea in fie-care seară la cucoana Agripina; cum inopta, el se strecura binişor prin nişte ulicioare şi pătrundea in curte pe portiţa grădinei din dosul casei, a căreia cheie o ţinea la dênsul. Dacă la odaia Agripinei era lăsat stolul, Mitică putea să intre fără nici o grije; la dinpotrivă, el intra intr'o odăiţă tocmai dela marginea casei şi aştepta acolo până era chemat.

Toate aceste lucruri erau ştiute de intregul oraş şi lumea se mira cum de Negradi işi mai lasă femeea 'n Piatră după atâtea şotii câte i-a făcut.

— Să'ţi spun eu care-i pricina, soro, zicea cucoana Aristiţa Uluceanu femeii lui Marinescu.

— Care?

— Lui Hristea nu'i dă mâna să se 'ntâlnească cu Iorgu şi cu Zlotescu, pe cari şi i-a induşmănit, şi de aceea face pe dracu 'n patru să mai remâe Maria 'n târg; 'i scrie lui Negradi când el, când

Agripina, şi atăt trebue să'l fi cihăit de cap, incăt -a lăsat omul in plata lui Dumnezeu.

Hristea Cozmescu venea şi el regulat pe la curte şi aducea in fie-care zi căte-un prezent Agripinei şi Mariei; aceasta insă căuta toate chipurile să nu se 'ntălnească cu dĕnsul. De-aceea se făcea cănd foarte bolnavă, cănd nu se mai scula ceasuri intregi dela piano sau dela scris. La toate vorbele Agripinei ea respundea: mai am puţin şi sfirşesc. Indată insă ce pleca Cozmescu, ea arunca cu mănie notele sau hărtia şi se recufunda 'n tristeţa ei obicinuită. Gol mare se făcuse 'mprejuru-i, căci mai nimeni nu mai venea pe la curte: unii fiind că se sfădiseră cu Agripina, alţii fiind că aceasta nu le mai intorcea nici o vizită. Pe singura ei prietină mai de-aproape, Aglaea, nu mai putea s'o vadă de cănd cu hrăpirea Adelei de Iorgu, aşa incăt nu intălnea cea mai mică măngăere in jurul sĕu. Indeletnicirea sa cea mai de căpetenie era de-a ceti şi-a reciti de zeci de ori scrisorile lui Valerianu, sau de-ai respunde. Corespondenţa intre dĕnşii urma fără 'ntrerupere, şi o slugă credincioasă a transilvăneanului, Simeon, era insărcinat cu ducerea şi aducerea lor. Leon Valerianu ascultase de sfaturile lui Iorgu, precum şi de rugămintele iubitei sale, şi acum hotărirea sa era luată: in orice chip, Maria trebuea să fie a lui. De moşioară nu mai ingrijea deloc; el lăsase un vechil din Banat in locul sĕu. Vremea şi-o petrecea găndind la fiica lui Negradi, sau umblănd prin toate locurile doar va reuşi s'o zărească măcar; pe Hristea 'l urmărea pas cu pas şi'i arăta 'n toate chipurile care din amĕndouĕ voinţele are să

fie biruitoare. Cozmescu fugea de transilvănean şi-ar fi dat orice ca să nu'l intălnească 'n drumul seu, ceea ce i se 'ntēmpla adeseori. Acest din urmă, vĕzĕnd că lucrurile se trăgănează fără a aduce vre-o schimbare oare-care, se hotărî să scrie Mariei şi să'i ceară o 'ntălnire inainte de-a pleca la munte, pentru a se sfătui asupra purtării lor viitoare.

Ne mai avĕnd pe nimeni dela cine să ia sfaturi, desnădăjduită cum era ea, Maria se grăbi să respundă lui Valerianu şi să-i incuviinţeze cererea.

Intălnirea era să fie 'n ajunul plecării la ţară; pe la orele un-spre-zece din noapte, Valerianu trebuea s'aştepte pe iubita lui lăngă terasa grădinei de din dos.

Amĕndoi erau in cel mai mare neastĕmpăr, aşteptănd cu nerăbdare momentul intălnirei; Maria mai cu seamă nu'şi afla locul, şi pe faţa ei, atăt de intristată, părea că străluceşte o rază de bucurie. Ea se găndea toată ziua la mijloacele cele mai bune prin cari putea să se 'ntălnească cu iubitul ei fără a fi vĕzută de nimeni, şi născocea planuri peste planuri. Hristea căuta să'şi dea samă de această schimbare şi se temea să nu fie vre-un şiritlic al lui Valerianu la mijloc.

Cuconu Dimitraki se uita şi el cu nedumerire la Maria şi 'ncercâ s'o intrebe.

— Ce ai draga moşului, de ai mai prins o leacă de sănge 'n faţă?

— N'am nimic, moşule, astăzi sunt mai rĕu de căt ori când; dar fiind că m'am deprins cu ideea morţii, am inceput a nu mĕ mai teme atăt de mult de dĕnsa.

— Doamne, copilă hăi, par'că ești nu știu cum de vorbești așa, cai verzi pe pereți; ia'n mai bine spune moșului ce ai?

Maria voi să deschidă gura ca să respunză, dar plânsul o 'nduioși și căzu 'n brațele lui cuconu Dimitraki.

— Nu mai plânge drăguță... înțeleg ce trebue să fie... lasă că mare-i Dumnezeu, și ți-s'o face și ție pe voe. Să știu de acum că nu mai vorbesc toată viața cu Alecu şi cu Agripina, am să mĕ sfădesc rĕu cu dĕnșii...

Cucoana Agripina insă era nestrămutată 'n gândurile sale, căci ce putea să facă ea impotriva lui Hristea? Maria căzuse odată 'n genunchi inaintea ei, rugând'o şi jurând'o pe ce are mai scump să n'o lase 'n prada disperării; dar și această incercare remase zadarnică și Maria trebui să'și caute mântuirea in propria ei voință.

Când işi intorcea privirea 'n trecut, se gândea de repeziciunea alunecării sale: unde era nevinovăția și liniștea ei dela 'nceput, in momentul când se 'ntoarse din Drezda, și unde ajunsese acuma! Era 'n ajunul d'ași pierde cel mai scump lucru la care poate să ţină o fată: cinstea şi reputația. Dar patimele omenești sunt ca apele umflate, ce cresc și sfărămă tot ce 'ntâlnesc in calea lor: nici o putere nu le poate opri; eleă alunec 'ntr'una până dau de prăpastie...

O mulţime de lume străină de prin Iași și de prin districte incepuse să sosească in oraş spre a face băi de Bistriţa și a se reintări 'n aerul sănătos de munte. Tĕrgul Petrii eșea iară din amorţeală pentru cât-va timp şi Pietrenii incepură să

dea oare care lustru uliţelor şi caselor: cele d'ăntăi erau măturate mai in fie-care zi şi aproape jumĕtate din gropile in cari cădeau inainte oamenii şi vitele fură astupate şi la vre-o căte-va din ele chiar se aşeză pentru timpul nopţii căte-un fanar; multe firme fură şterse şi inlocuite cu altele mai bătătoare la ochi, bunăoară: Haim ceasornicar de la Iaşi; sau: Poftim la mine, este marfă de Viana! Ţĕranii nu mai aveau voe să intre cu carele neunse in oraş, căci scărţăitul ingrozitor al roatelor putea să pricinuiască pagubă renumelui şi cinstei oraşului. In acest timp şi maiorul Protici, urmănd pilda tuturora, voi să-şi gătească mai repede casele, dar in graba sa i se 'ntĕmplă un neajuns: căzu de pe acoperemĕnt şi 'şi sfărămă capul de nişte bolovani; cu acest prilej toată lumea putu să se 'ncredinţeze că maiorul avusese creieri, in dauna celor ce fuseseră de altă părere.

O mulţime de alte veşti tulburară liniştea obicinuită ce domnea in poalele Petricichii: peste o sĕptămănă era să fie cununia lui Pavel Cămărăscu, numit de curĕnd primar, cu Aglaea, cumnata doctorului Marinescu, şi curĕnd după aceea căsătoria prezidentului tribunalului, Miluţă Sotir, cu Profira Penutrea.

Săcultea şi cu Arghir se impăcaseră; Uluceanu fusese rănduit din nou vameş la Prisacani şi Alimpici intrase vechil la moşia lui Guzgan. Cucoana Frăsina plecase la Bucureşti pentru o pensioară ce i se cuvenea de vre-o cinci ani.

Din toţi, cel mai nenorocit, era bietul Velnescu, el se imbolnăvise şi după ce stătu căt-va timp in spital sub buna ingrijire a lui Arghir, eşise pră-

pădit și peritor de foame: acum cerșetorea pe uliță și chema moartea să vie ca să curme zilele unei vieți ticăloase, perdută cu mănjitul tărfăloagelor.

Băile de pe malul Bistriței erau de lemn și acoperite cu pănză; spre a ajunge la ele, trebueai să treci pe un podișor cu răzămători foarte rele și cari se clătinau mereu; cabinele nu erau orănduite de-o parte pentru boeri și de alta pentru cucoane, ci intra fie-care unde apuca: ici o damă, colo un domn; dacă domnului 'i venea in minte să se uite pe dedesupt, putea să vadă foarte bine ceea ce se petrecea alăturea.

La o depărtare oarecare de băi, era podul de lemn făcut peste Bistriță; lăngă pod se găsea o cofetărie și un foișor unde cănta muzica. Prin aceste locuri se afla in totdeauna o mulțime de lume și incă din cea mai bună din Peatră, și trebuea ca cineva să aibă orbul găinilor spre a nu vedea toată prostimea și ștrengăritul de prin tărg ce se scălda in apropiare și cari eșeau adese ori pe mal 'mbrăcați — nici măcar ca Adam. Când trecea căte-o trăsură pe pod, *golănimea* eșia din apă până dincolo de brău, ca să poată vedea mai bine; vai de bietele domnișoare ce se aflau in trăsură, care mergea la pas din pricina grinzilor celor putrede și a bortelor de un cot; dar cu ce nu se deprinde omul ? multe demoazele nu mai schimbau așa fețe-fețe, și indrăzneau chiar a trage cu coada ochiului in dreapta și in stănga.

Anul acesta nu venise așa de multă lume in Peatra, din pricina minciunilor iscodite de Romășcani, dușmani ai Petrenilor. Acești din urmă

momiseră de căt-va timp doi muzicanţi foarte buni de la muzica primăriei din Roman; pentru a-şi resbuna, Romăşcanii rĕspăndiră vorba că s'ar afla un soiu de insecte in apa Bistriţei, cari omoară omul muşcăndu-l. Acuma era sfădălie mare prin gazete, dar spaima se mai potolise puţin.

Intr'o zi, pe la toacă, mai multă lume venise să se scalde la băile de lemn: intr'o cabină intră cucoana Aristiţa Uluceanu; in cabina a doua Hristea Cozmescu; a treia era prinsă de cineva, şi a patra primi mădulările lui cuconu Lascarachi Petreanu.

Cozmescu, cum intră in apă, incepu să şuguească cu cucoana Aristiţa.

— Ce dai, cucoană Aristiţo, să mĕ vir pe dedesupt la mata?

— Ara! musu Cozmescu, nu face aşa poznă, că ţip!

— Bine, bine, lasă că-i ţipa pe urmă... să mĕ vir?

— Şezi binişor unde eşti... dacă ştiam de una ca asta, zĕu că nici nu veneam.

— Im pare rĕu...

— Ba zeu, judecă şi dumneata... frumos ar fi să ne prindă aici pe amĕndoi?

— Parcă am să rĕmăn căt lumea? mĕ 'ntorc ear la mine...

— Da de...

— Parol!

— Apoi...

— Hristachi! Hristachi! se auzea tocmai de la a patra cabină.

— Ce este cucoane Lascaraki?

— Te-ai vêrît?

— M'am. Nu te teme, cucoană Aristi...

— Valeo că tare-i rece, bine-a făcut Profira că n'a venit. Ce zici ?

— Aruncă-te şi dumneata dintr'o dată... nu-i eaşa cucoană Aristi ?

— Ba zeu nu... mie 'mi place intăi incet incet şi apoi de-o dată ţişti! respunse cucoana Aristiţa.

— Singur eşti acolo Hristaki?

— Da de unde! cu cucoana Aristiţa.

— Ei lasă, musiu Cozmescu! se poate să mĕ faci aşa de rîs ?

— Cine-i la mijloc intre noi? intrebă Petreanu.

— Habar n'am; vĕd că tace cum 'i chitucul.

— Da cu 'nsurătoarea cum o duci ?

— Aşa ş'aşa, nici bine, nici rĕu... parcă a 'nceput să se mai imblânzească meluşca... cum voiu scăpa de dulău, 'i treaba gata.

— Ştii că 'mi mărit fata ?

— Ştiu; să-i dea Dumnezeu noroc şi copii mulţi! ştii vorba ceea: mulţimea copiilor, averea românului.

— Şi dumitale asemenea.

— Mersi; cât i-s eu de tomnate, tot am să mai torn vre-o trei-patru copii; ce dracu! cred c'a fi şi fata Agripinei harnică ca mâsa.

— Numai s'o păzeşti bine... căci pe unde o sărit capra, mai presus are să sară eada.

— Eu 'i-s popa. Uliu! că rece-i când eşi, 'ţi clănţănesc toţi dinţii.

— Stăi Hristaki, să eşim d'odată, eată-mĕ's şi eu afară. Brrr! o prostire Herşcule, c'am uitat s'aduc de-acasă!

Cum eşi din cabină, Hristea remase inmărmu-

rit când vĕzu inaintea sa pe Valerianu, care-l aştepta de multă vreme afară. Nici lui Petreanu, nici lui Hristea, nu le venise 'n minte cine putea să fie intre dênşii, in cabina din mijloc! Fără a-i zice un singur cuvênt, Valerianu merse spre Cozmescu, 'i trase douĕ palme, şi dintr'o 'mbrâncitură i-l aruncâ in apă; apoi se depărtâ cu sânge rece. In urma sa, Hristea se sbătea in apă şi cu mare greutate fu scos de proprietarul băilor, Herşcu Solomonescu. După această ruşine, nu-i mai rĕmânea fostului primar decât să-şi rĕsbune intr'un chip deosebit; cu toată teama ce avea de transilvănean, el 'şi luă repede hotărîrea şi alese şi ziua in care să aducă planul sĕu la indeplinire.

Valerianu scrise indată Mariei şi 'i impărtăşi toate vorbele lui Cozmescu; el 'i istorisea cum 'l pedepsise pe acesta şi-o ruga să nu lipsească dela intâlnire, căci ora despărţirei se apropie cu repeziciune şi de sigur că la munte ei nu puteau să-şi scrie cu atâta uşurinţă unul altuia.

«Va trebui să ne gândim bine dacă mai este cu putinţă de răbdat o asemenea viaţă şi dacă trebueşte să mai stăruim incă mult timp in ascultarea de nişte oameni nesocotiţi; noi ne-am făcut datoria şi le-am arătat că iubirea noastră nu e o inflăcărare trecĕtoare a tinereţei, ci o simţire adêncă şi trainică. Şi tot poate ne-am fi hotărît să rupem legătura ce ne uneşte, dacă acei oameni n'ar fi fost impinşi decât de binele copilului lor; acum insă ştii cari le sunt gândurile şi ai aflat cât cântăreşti in inima lor, când de cea-laltă parte a cumpănei se află setea de aur!»

Cozmescu insă nu putea să 'nghită ocara ce pă-

ţise inaintea atător oameni : de-acum remănea pănă şi de rîsul copiilor, cari-l arătau cu degetul ; de ruşine nici nu eşea pe uliţi şi inima lui era sfăşiată de o mulţime de patimi ; de astă-dată şi frica şi toate cele-lalte simţiri periseră dinaintea urei ce avea pentru transilvănean şi-a ciudeide-ai fi respins intr'una de fiica lui Negradi. Nu aşteptase şi el destul ? nu-şi impinsese răbdarea pănă la cele din urmă margini ? şi ce folos 'i adusese aceasta ? Maria se purta tot astfel cu dănsul, şi Valerianu ajunsese de-o obrăznicie fără seamăn ; măine-poimăine, el putea să o fure şi să fugă cine ştie unde ; ce mai remănea de făcut in asemenea imprejurare ?

Şi măcar dacă Agripina şi cu Alecu s'ar fi arătat mai dărji cu dănsa; dar se vede că cea d'ăntăi era inriurită de coconu Dimtraki şi cel d'al douilea de Iorgu şi de Zlotescu. Nu e vorbă, Negradi era să aibă mai tărziu nevoe de bani, şi Hristea putea să-i pună atunci cuţitul la găt; dar putea el să aştepte atăta timp ? şi dacă se nemerea să-i meargă bine la moşie anul acesta ?

Hristea 'şi punea sute de 'ntrebări şi găsea respunsurile cele mai potrivite cu starea sufletului sĕu.

— De-acum s'o sfîrşit ! trebue să-mi meşteresc singur lucrurile şi să prind şoarecul in capcană cum ştiu eu ; pe urmă vom vedea dac'o mai zice ba, duduca; căt despre ungurean, şi-a lua el singur tălpăşiţa, cănd s'a 'ncredinţa că nu mai are incotro.

Hristea mai vorbi o singură dată cu cucoana

Agripina, şi vĕzĕnd că·nu poate isbuti de loc prin ajutorul ei, eşi zicĕnd :

— Să ştii că de-acum nu mai rĕspund de cele ce se pot intĕmpla !

— Sĕraca'n de mine, Hristaki, nu ştiu ce ţi s'o năzărit astăzi... aşteaptă şi tu până ce ne-om intoarce la munte ; acolo o fi şi tată-sĕu şi-om sili-o să facă ceea ce ne rogi tu.

— Când plecăm ? intrebă Hristea dela uşe.

— Poimăine, dacă voeşti.

— Ţi-ai dat cuvĕntul ; poimăine plec şi eu cu dumneavoastră.

— Şi cată de te-astĕmpără...

— După ceea ce mi-o făcut vengherul cel calic, 'mi cei să mai m'astĕmpăr?...

— Şi ce ai de gând să faci până vom pleca la munte ?

— Asta-i treaba mea.

Zamfira mai fusese trimeasă incă de vre-o douĕ ori la ţară şi pusă sub paza unui argat ; dar ţiganca 'şi-l căştigă uşor pe acesta şi găsi chipul să se 'ntoarne ; acum Hristea o 'nvinovăţi că i-a furat mai multe lucruri din casă şi-o dĕdu pe măna comisarului Surcică ; de cât-va timp era inchisă'n temniţa judeţului, ca prevenită ; până să o judece, Cozmescu nu mai era să fie supărat de dĕnsa.

A douazi, cucoana Agripina se sculă de dimineaţă şi 'şi rĕndui lucrurile ca pentru plecare ; ea făcu mai multe vizite şi pe urmă se duse să se mai inţeleagă şi cu jupănu Solomon Wortmann.

— Inchinăciuni lui cuconu Alecu, 'i zise preprefectul Manolache Grozăvescu, pe-a cărui ne-

vastă o cunoştea indestul de bine; spune-i mata că nu-i vina mea dacă guvernul nu-i mai arată atâta incredere... dar am să fac toate chipurile să'l ţin; de voiu avea nevoie, am să'i scriu şi să'l chem în Peatră a ne putea 'nţelege mai uşor. Cât despre afacerea răzaşilor, spune-i mata că să aibă toată increderea in mine.

— Mě rog matale...

— Şi să nu uite de păstrăvi, mi-o făgăduit de mult.

Inserase, şi-o pâclă deasă se lăţi peste toate dealurile; umbrele se 'ntindeau cu repeziciune şi vuetele 'ncepură să se piardă, până când se răriră detot; din când in când nu se auzea decât pe unelocuri duruitul vre-unei trăsuri sau lătratul cânilor; in partea mai de jos a oraşului, tăcerea nu era aşa de adâncă; apele repezi ale Bistriţei murmurau intr'una lovindu-se de maluri şi de stânci. Din depărtare mai străbăteau şi cele din urmă sunete ale vre-unui cântec trăgănat de jale.

Luna se ivise pe cer, p'un cer lin şi plin de stele; lumina ei gălbue părea şi mai aurită din pricina ţarcalanului ce strălucea in jurul sěu. Zarea toată era albie şi lumini roşetice şi albastre se jucau pe dealuri şi pe munţi.

Maria stetea 'n odaia ei, cufundată pe gânduri, şi se speria ea insăşi de bătăile inimei sale; minutele treceau incetul cu incetul, căci aşteptarea pare a lungi timpul intr'un chip neměsurat. Bătuseră nouě şi jumětate, şi acum acul dela ceasornic incepuse să se apropie de zece.

Agripina dormea in celalalt capět al casei; pe la dênsa nu se auzea nimic, ca de obiceiu, căci

Forăscu intra şi eşea cu cea mai mare băgare de seamă. Cuconul Dimitraki, care dormea intr'o odaie apropiată de aceea a Mariei, ca nealtădată, nu era acasă; in singurătatea ei, Maria 'ncepu să se teamă şi mai mult, şi se mira, cum se face ca moşul sĕu să nu vie; ea nu ştia că Hristea Cozmescu făcuse toate chipurile să scape de dĕnsul ţinĕndu'l căt se poate mai mult timp depărtat; pentru acest scop insărcinase pe Bogoslov şi pe locotenentul de pompieri, Arsenie Mihăilescu, să'l ţie căt vor putea mai mult la partida de cărţi ce se făcea in acea seară la cuconul Lascaraki Petreanu; el 'i sfătui ca la nevoe chiar să piardă intr'una, spre a ameţi pe moşneag, şi le făgădui că le va rĕsplăti indoit. Slugile de prin casă fură toate cumpĕrate, aşa incăt Hristea putea să fie sigur de isbăndă.

Bătuseră zece ore şi jumĕtate, şi Maria incepu să se plimbe prin odaie, in prada celei mai mari nelinişliri; Valerianu trebuia să fie jos şi s'o aştepte... fără 'ndoială că el venise ceva mai nainte de timpul hotărit pentru intălnire. Spaima o cuprinsese, ş'acum se 'ntreba dacă trebue să meargă sau nu la intălnire.

In fund, cucoana Agripina vorbea cu Forăscu, care se 'ntinsese şi se desbrăcase ca la el acasă.

— Când ai şti Mitică, căt sunt de zăpăcită!

— Pentru ce?

— Mĕ mai intrebi pentru ce? nu ştii că m'am deprins intr'atăta cu tine, incăt mĕ prinde groaza cănd mĕ găndesc că d'acum inainte am să rĕmăn singură... ba mai rĕu incă, am să fiu nevoită să trăesc cu Alecu!

— Tot vom găsi noi un chip să ne putem intălni; unde crezi c'ar fi mai nemerit să ne dăm randevu?

— Prin Peatra n'am să pot veni aşa de des; pe la munte n'ai să vii tu... doamne, rěu ai făcut de te-ai sfădit cu Alecu!

— N'a fost vina mea...

— D'aceea cred c'ar fi mai bine să ne putem intălni aşa 'n vr'un loc intre těrg şi Lunceşti, să'mi fie aproape şi mie şi ţie.

— La Bicaz?

— La Bicaz, bine zici! are acolo Anton o căsuţă foarte 'ndemănatică, pe care ar putea să ne-o deschiză când i-o vom cere...

— Să ştii atunci, că am să viu de doue sau de trei ori pe sěptěmănă.

— Numai? eu aşi vra să te věd in toate zilele, Miticuţule, zise Agripina lipindu-se de pieptul lui Forăscu. Să ştii că n'am să stau mult la munte... poate vom isbuti acolo să facem pe Maria să'nţeleagă că trebue să ia pe Cozmescu.

— Numai decât...

Cucoana Agripina se alipea tot mai mult de advocat...

Sunaseră un-spre-zece. După ce se 'ncredinţă că nimeni nu poate s'o audă, Maria se sculă cu repeziciune şi tremurănd se 'ndreptă spre terasă. Valerianu, care stătuse toată vremea cu ochii aţintiţi la fereastra odăii unde dormea Maria, o aştepta neliniştit. Ei căzură unul in braţele celuilalt şi mult timp nu putură să'şi spună un singur cuvěnt.

— Sunt atăt de fericit, incăt par'că nici n'am

nevoe să'ţi mai vorbesc... zise Valerianu dup'o lungă tăcere.

— Leon, când ai şti cât te iubesc! pentru tine am indeplinit un lucru, pe care mai nainte nu l'aşi fi făcut in schimbul averilor lumii...

— O cred, şi d'aceea şi iubirea şi recunoştinţa mea sunt fără margini... dar timpul trece; curênd ne vom despărţi, şi cine ştie când va voi norocul să ne mai vedem...

— Ne-om mai vedea, sunt sigură de aceasta...

— Dacă vom şti să luptăm impotriva relei sorţii şi să ne slujim de toate prilejurile ce ni se vor infăţişa... nu'i aşa Mario?

— Ştii că sunt gata in totdeuna să te-ascult...

— Pân'atunci insă, nădejdea e foarte slabă şi trebue să luăm o hotărîre...

— Să luăm, respunse Maria nedumerită.

— Ai să mê iubeşti tot atât şi de astăzi inainte?

— Până la moarte.

— Acum am să'ţi fac o 'ntrebare, dela respunsul căreia atârnă fericirea sau nefericirea noastră: dacă părinţii têi, Mario, te-ar sili să iai numai decât pe Cozmescu, ai voi tu să laşi tot şi să vii cu mine?

— Da! respunse Maria c'un glas şi mai slab.

— De-acum eşti a mea! zise Valerianu, strîngând'o 'n braţe şi sărutând'o cu 'nfocare. Să fim cuminţi insă... noaptea 'i foarte inaintată şi ar putea să ne zărească cineva. Intoarnă-te Mario, şi fii liniştită şi fericită, precum voiu fi eu de-a-pururea de astăzi inainte.

Valerianu intovărăşi pe iubita lui până aproape de uşe; acolo 'i mai şopti vre-o câteva

cuvinte la ureche, 'i sărută măna, şi se depărtă aruncănd din cănd in cănd o privire inapoi spre fereastra Mariei. Nu apucă insă să facă trei-zeci de paşi, pe cănd era abia in dreptul terasei, auzi de-odată un ţipet straşnic; el se 'ntoarse cu repeziciune şi căuta să'şi dea seamă de ceea ce putea să fie. ...

In odaia Mariei părea a fi turburare mare; doĕ umbre se jucau pe pereţi şi in curĕnd Valerianu auzi lămurit:

— Leon! Leon! ajutor...

Intr'o clipă acesta fu la uşa Mari pe care mo găsi inchisă; dintro izbitură de umĕr ei,o sfără bucăţi şi intră 'n odae.

Hristea, galben la faţă, cu ochii 'n sănge căuta să atragă la dĕnsul pe Maria, care insă fusese păn'acuma destul de tare spre a-i se impotrivi. Cum vĕzu pe Valerianu, ea se făcu ca moartea şi căzu leşinată; Cozmescu era buimac şi inchipuirea lui semăna in totul cu aceea a unuinebun.

— Primeşte'ţi resplătirea, ticălosule! răcni transilvăneanul trimiţĕndu-i un glonţ in cap...

Din fericire pentru Hristea, revolverul tremura in măna duşmanului sĕu, incăt plumbul nu-l atinse decăt la umĕr, rănindu-l puţin. Pănă să aibă vreme Valerianu a trage o a doua lovitură, căte-va slugi şi intraseră 'n odae; toată curtea era 'n picioare: unii strigau hoţii! alţii boerul! Cuconul Dimitraki sosise şi el şi se repezi 'n odaea nepoatei sale, unde căzu 'n genunchi lăngă dĕnsa; Agripina alergă in cea mai mare neorĕnduealĕ din cela-lalt capăt al casei, lăsănd pe Forăscu 'n voia lui Dumnezeu. Advocatul crezu că a sosit

Negradi pe neaşteptate de la moşie şi de spaimă o şterse la papuc spre casă. La papuc, adecă vorbă să fie, căci el 'şi lăsă in urmă şi papuci şi pălărie şi surtuc şi jiletcă, in sfîrşit tot ce poate alcătui o imbrăcăminte cuviincioasă.

In urma lui se făcu o zvoană neauzită; unii alergau după doctor, alţii stropeau de Maria cu apă, şi 'n invĕlmăşeală se loveau cap in cap.

— Ce-ai făcut Hristaki, pentru Dumnezeu!

Hristea tăcea.

— Ce caţi aici, domnule Valerianŭ?

— Am scăpat cinstea casei dumitale!

— Frumos chip de-a scăpa cinstea oamenilor, primejduind'o şi mai tare! respunse ea.

— Aţi face bine să nu mai staţi nici unul aci, zise cuconul Dimitraki după ce Valerianu le mai lămuri lucrurile.

— Aveţi dreptate... aştept să plece acest om inaintea mea, zise el arătând cu degetul pe Cozmescŭ.

— Haide, ieşi! ce mai stai domnule? strigă cuconul Dimitraki, care părea a se fi schimbat cu desĕvĕrşire, atât era de posomorit.

Hristea plecă indată.

— Acum incredinţez pe domnişoara Maria in măinile dumneavoastră... fie ca isprăvile domnului Hristea să vĕ lumineze odată şi să nu ucideţi in darn o copilă nevinovată!

— Da nu ieşi de-aice domnule, ţipă cuconul Dimitraki sborşindu-se către celalalt; ce ar fi dacă ar da fata cu ochii de dumneata? Valerianu se inchină şi ieşi.

— Eşiţi şi voi afară! ce holbaţi ochii aşa parcă

s'ar fi 'ntêmplat cine-ştie ce! afară, că vĕ sgălţii acuşi cu nepus în masă, răcni din nou bĕtrânul către slugi.

— Ei, ce mai zici acuma Agripină?

— Vina mea e?

— Dar a cui? Ascultă; am să-ţi vorbesc fără cotituri, ştii colea de-a dreptul; mie nu mi-o dat Dumnezeu nici un copil, de-aceea ţin la fata asta ca la ochii din cap şi aşi fi în stare să fac nu ştiu ce ca s'o vĕd şi pe dênsa fericită. Dar dumneata? In loc să-i faci mulţămirea, asculţi de haita cea de Hristea, de care te temi fiindcă ţi-a aflat secretul.

— Ce secret?

— Nu te mai face că nu ştii... tot tĕrgul o ştie că trăeşti cu Forăscu şi când am trecut adinaorea prin odae pe la dumneavoastră i-am zărit catrafusele, pe cari le-a lăsat de spaimă.

— Nu-i adevărat!

In acest timp Maria se deşteptă şi dezmetecindu-se puţin se uită speriată prin casă. Agripina şi cu Dimitraki se apropiară de dênsa. Curênd ea căzu în braţele lor şi şiroae de lacrămi curgeau din ochii ei; pieptul i se bătea cu o tărie nespusă şi tot trupul ĕi tremura.

Mama şi moşul sĕu o veghiară toată noaptea şi întrebuinţară toate mijloacele ca s'o adoarmă puţin, dar în zadar. Doctorul le spuse a doua zi că e cu putinţă ca Maria să rĕmână cu bătae de inimă; 'i rĕndui linişte şi aer curat.

Două zile ea nu vorbi un cuvênt; ea nu mânca mai nimic şi nu respundea de loc la întrebările ce i se făceau.

Neculae Brusture sosise de la munte cu doi plă-

eși sdraveni și cu porunca să aducă pe cucoana și pe duduca; ele erau să fie intovărășite numai de coconul Dimitraki, căci se 'nțelege de la sine că lui Hristea Cozmescu nu-i mai dědea măna pentru mult timp să se arate 'n fața lor.

In sfirșit, plecară cu toții; Maria era invělită intr'un șal mare și se intinsese in fundul trăsurei lăngă mama ei; coconu Dimitraki 'i ținea măinile și o privea intr'una. Pe capră era un fecior boeresc inarmat cu o pușcă a lui Iorgu și cu douě pistoale; in urma trăsurei veneau călări Neculae Brusture și cu cei doui plăeși.

Aerul rěcoritor al munților și incăntătoarele pr-i veliști parcă revărsau oare-care liniște in sufletele drumeților, sbuciumați de atătea gănduri și de-atătea chinuri; insă, aceea pe care trebueau să o liniștească mai mult, stětea nepăsătoare inaintea atător minuni. Mănăstirea Bistrița, cu frumosul drum umbrit de arbori, Păngărații și Bisericanii, ce se zăreau in dreapta pe niște dealuri foarte inalte, toate treceau pe dinaintea ochilor ei fără a o mișca cătuși de puțin.

Pe une locuri dealurile se indreptau așa incăt trăsura mergea pe un drum neted, pe aiurea dealurile se 'ngustau și drumul se 'ntindea tocmai pe malul Bistriței, care adeseori era foarte inalt. Pe acolo caii mergeau la pas, căci ușor se pot intěmpla primejdii.

Tocmai in spre seară, călětorii intrară in Luncești; la curte, toată lumea era in ceardac; Iorgu și cu Zlotescu veniră pănă la poartă de intimpinară pe cucoana Agripina și pe Maria.

XV.

Alecu Negradi aştepta cu mare nerăbdare reintoarcerea familiei sale din Peatra; el insă nu ştia nimic din cele ce se intêmplaseră in nefiinţa sa, căci Agripina păstra cea mai mare tăcere in privinţa uneltirilor lui Hristea, precum şi a surprinderei acestuia in odaie la Maria de către Valerianu. El era foarte voios că ajunsese in sfirşit săşi revadă fiica şi nu mai rĕmănea indoială că dela dĕnsa nu putea să afle mare lucru; nu e vorbă, se cam mira de slăbiciunea şi de intristarea 'ei, dar credea că sunt pricinuite tot de amintirea dragostei ce avusese pentru transilvănean. Timpul, care indreaptă toate, va indrepta şi aceasta, zicea el cu incredere; şi apoi munţii, aerul curat, plimbările, petrecerile, nu vor izbuti oare să o 'nsănătoşeze pe deplin?

Negradi cumpărase un cal foarte frumos şi indestul de blănd pentru Maria, căreia 'i plăcea a umbla călare; 'i ingrijise odăile unde era să şadă şi băgase in toate boalele pe Dănilă bucătarul:

— Vai de capul tĕu cănd nu i-a plăcea ceva duduchii! auzitu-m'ai? să-i faci tot ce i-a pofti gustul şi ţi-a porunci!

— Sĕrut măinile, cucoane Alecule... s'a mai plăns cine-va vre-o dată de mine? numai in cataifuri şi'n baclavale am s'o duc...

— Ţiganul tot ţigan... fă lucruri sănătoase, bre, şi nu umbla cu fleacuri şi nu te lăuda prea mult: ştii că la lauda mare sac mititel... acum eşi afară şi te pune pe lucru!

Mama Ileana era de-o veselie nespusă decănd ii venise «ingeraşul» ei din tĕrg.

— Lasă duducuţă, nu mai fi supărată, că am să te ţin pe palmă...

— Nu mi-e de viaţă, mamă Ileano ; mai norocită aş fi dac' aş muri...

— Vai de mine, duducuţă, nu vorbi aşa vorbă mare... să dea Dumnezeu să nu fie intr'un ceas rĕu... spune mai bine mamii ce ai, ce te doare şi... după cine? să 'ţi fac o vrăjitură să meargă vestea! ştiu eu o treabă cu nişte oase de lilieci prinşi in ajunul crăciunului, de farmeci pe cine ţi-a pofti gustul...

— Altă dată, altă dată... lasă-mĕ acuma mamă Ileano, că nu 'mi trebueşte nimic, respunse Maria zimbind pe jumĕtate de credinţele vechei sale slujnice.

Fiica lui Negradi n' ar fi voit să scape prilejul ce-i infăţişa intĕmplarea dela Peatra şi prin care ar fi putut să peardă cu totul pe Cozmescu in ochii tată-sĕu ; dar teama sa era că trebuea să amestece şi pe Valerianu, şi ori şi cum ar fi, ruşinea ei de fată nu-i ingăduea să vorbească de nişte lucruri pe cari nu 'şi le aducea aminte decăt cu cea mai mare groază. Maria se 'ncredea in iubirea ce avea coconu Dimitraki pentru dĕnsa şi nădăjduea că acesta cel puţin, dacă nu şi mă-sa, va stărui pe lăngă Negradi să depărteze pe Hristea după o asemenea purtare din partea lui. Acum traiul părea a-i fi şi mai uşor şi nădejdea in viitor şi mai mare, din pricină că avea lăngă dĕnsa pe Iorgu şi pe Zlotescu, ce căutau toate chipurile să o facă să se mai inveselească şi o spri-

jineau din toate puterile să induplece pe cei ce 'i erau in potrivă.

— De-acum, moş Dimitraki, pe lucru! dumneata pe lăngă tata, eu şi cu Petrăchel pe lăngă mama; ce dracu! vom izbuti noi mai la urmă să scăpăm pe Maria din ghiarele lui Hristea.

— Eu 's hotărit să mě stric cu tătă-těu dacă n'a voi să mě asculte... am să-i spun una şi bună; dacă n'a eşi din indărătnicia lui, 'l las sănătos şi mě duc: nu-mi trebue mie să věd aşa nedreptăţi!

— Bine mai vorbeşti, moşule; şi Petrachi a 'nceput să te iubească de o bucată de vreme...

— Mare pricopseală!... are de gănd să 'mi ceară vre-o căţi-va galbini...

— Ba nu; dar ţine şi el la Maria, şi când te vede că faci atăta pentru dănsa, nu poate să nu te privească cu altfel de ochi...

— Petrachi mai mult uraşte pe Hristea decăt iubeşte pe Maria, ştii, decănd n'a voit să-l iea la primărie...

Zlotescu in adevěr vězuse cum 'i scăpară din mănă o mulţime de slujbuliţe care de care mai indemănatice: nici vameş la Prisăcani nu fusese rănduit, nici casier in Peatra, nimic! El stăruise odată pe lăngă Cozmescu, pe cănd acesta era primar, să-i dea postul de casier la primărie, dar nu izbutise, şi de atunci păstra o ură ne'mpăcată in potriva lui. Hristea se căia acum, căci nici cu primăria nu rěmăsese, nici pe Zlotescu nu putea să-l mai aibă in partea sa.

Fostul primar se sbuciuma departe, in těrgul Petrii; in singurătatea lui, toate cele intěmplate luau o inchipuire din ce ce in mai groaznică şi

viitorul i se arăta și mai infricoşat. Valerianu rĕmăsese şi el in Peatra şi cine ştie ce mai plănuia acum sĕcuiul dracului! ce nu era destoinic să facă un om cu-o fire atăt de indrăzneaţă! paza era de prisos, căci ticălosul putea să vie intr'o bună dimineaţă in casă la dĕnsul și să-l omoare! de reclamat nici nu era vorbă, căci de s'ar fi aflat lucrul, cine era cel mai mare vinovat?

Părea că norocul 'l părăsise pentru tot-deauna; Agripina plecase la munte cu fiica ei; aceasta era să fie sprijinită de coconu Dimitraki şi mai la urmă şi Negradi nu trebuea să se lehemetisească de atătea vorbe și de atăta calabalìc? și cine știe ce mai iscodeau și mai plănueau prin prejurul lui tălharii cei de Iorgu și de Zlotescu; căte clevetiri nu erau ei să izcodească pe seama lui!

In asemenea imprejurări, Hristea simţi că e de neapărată trebuinţă să se ducă și el la munte; ori căt nu i-ar fi venit aceasta la socoteală, trebuea numai decăt să o facă, dacă nu voea să lase lucrurile neisprăvite. Spre a pregăti sosirea lui, Cozmescu scrise o scrisoare Agripinei și alta lui Negradi, in care 'i istorisea pe larg toate mişeliile sale, dar acoperindu-le cum voea el și rĕstălmăcindu-le incăt toată vina să cadă pe transilvănean.

«Sĕrut mănile cucoane Alecu!

«Mai intăi de toate doresc ca mica mea epistolă să vĕ găsească sănătos; căt despre mine, veţi afla că din mila creatorului mĕ aflu mediocru şi că ard de dorinţa de-a vĕ vedea. Pe aici e cam cald și de aceea am să iau indrăsneala să viu pe la dumneavoastră, unde'i ceva mai rĕcoare. Ceea ce mĕ

supără însă, sunt vorbele ce s'au respăndit prin tĕrg de-o bucată de vreme şi cari, după cát am auzit, trebue să fi ajuns şi la urechile matale. Nu'i adevĕrat c'am intrat eu intăi cu deasila in odaia duduchii, Maria; ungurul era acolo când am venit şi eu cu cucoana Agripina; şi de nu săreau mai multe slugi, era să mĕ omoare cănele. N'am vĕzut incă om aşa nelegiuit! dacă nu veţi lua mĕsuri de pe acum, eu vĕ spun că are să fure pe duduca Maria, căreia i-a intors minţile de nu mai ştie ce mai face! Cred că e destulă grozăvie din partea lui să intre noaptea in etacul demoazelei; până unde vraţi să mai trăgănaţi lucrurile ca să nu mai fie prea tărziu? De aceea te rog, cucoane Alecule, să socotiţi bine şi să'mi daţi un respuns lămurit ori intr'un fel ori intr'altul: eu m'am săturat de-a umbla ca căţeii pentr'un lucru care e tot atăta in binele dumneavoastră cât şi intr'al meu.

«Inchinăciuni şi sĕrutări de mâni cucoanei Agripinii».

— Ce 'nsemnează caraghiozlicul ista, intrebă Negradi pe nevastă sa, când isprăvi de citit scrisoarea; uite ce'mi scrie Hristea.

Agripina luă scrisoarea şi-o citi cu cea mai mare băgare de seamă; ea o sfirşise şi tot nu'i venea să ridice ochii de pe dĕnsa.

— Pare a fi adevĕrat lucrul, după cum se vede; de ştieam că s'o 'ntĕmpla asemenea lucruri in nefiinţa mea, de sigur că nu lăsam pe Maria in Peatra numai sub privegherea dumitale.

— Dar nu era şi Dimitraki cu mine?

— Dimitraki! după cât vĕd, aţi ajuns să'l pur-

taţi de nas pe bietul om... lasă că am să'l intreb şi pe dênsul.

— Eu mi-am făcut datoria de mamă şi m'am trudit destul să fac pe Maria să'nţeleagă; dar a fost chip? nu'i mai eşea din minte ungureanul... nici nu vrea s'audă când 'i vorbeai de altul; pe semne că la urmă a ajuns ea prea departe cu dênsul, de vreme ce-a 'nceput a se 'ntâlni 'n grădină. Ce s'a 'ntêmplat in seara aceea intre Maria, Valerianu şi Hristea, nu ţi-oiu putea spune cu deslusire; dar când i-am găsit pe tustrei, Maria era leşinată, şi Valerianu era gata să tragă o adoua lovitură de revolver in Cozmescu...

— Cine a intrat intâi?

— Eu cred că Valerianu, adecă 'i mai mult decât sigur, fiindcă Hristea stêtuse toată seara 'n odaie la mine; 'mi era aşa de urit incât 'l rugasem să stea mai mult timp decât 'i era lui obicciul; peste vr'o câteva minute după eşirea sa, am auzit impuşcătura...

— Ce zici, Dimitraki, de istoria asta, intrebă mai târziu cuconul Alecu pe frate-seu.

— Ce zic? Dumneata crezi toate minciunile lui Cozmescu, precum şi-a cinstitei dumitale neveste; d'aceea cred că'i de prisos să'ţi mai spun părerea mea...

— Dacă ştii ceva, e de datoria ta să'mi spui... chiar dacă m'ar supăra ceva vorbele tale.

— Poftim! acum supărare nu'ţi ajunge... bre omule, te 'nşală toată lumea şi tu nu vrai să deschizi ochii! Hristea, vêzênd că nu poate să isbutească să ia fata cu binişorul, a vrut să 'ncerce şi cu sila, doar va putea măcar aşa s'ajungă la

scop; noroc că 'n sara aceea se afla Valerianu pe acolo, că ţi se făcea casa de ruşine...

— De ruşine, zici? dar nu mi s'a făcut de ruşine şi fără de asta? par'că n'a aflat lumea dela slugi tot ce s'a 'ntĕmplat? ş'apoi să'mi spui, mĕ rog, ce căuta şi Valerianu 'n noaptea aceea prin grădină; venise el aşa de flori de cuc, sau mai avea dumnealui şi alte gănduri?

— Dacă ţi'oiu spune, n'ai să mĕ crezi; Valerianu nu-i om d'aceia de cari socoteşti dumneata; dacă aştepta 'n grădină pe Maria, de sigur c'aceasta 'i dedese voe să vie, de vreme ce are toată increderea 'n el, pe când Hristea voea să intre cu deasila 'n odaie la dĕnsa. Crede-mĕ pe mine: am fost de fată, ştiu toate şi mai ştiu şi alte lucruri, pe care nu vrau să ţi le spun deocamdată.

— Ce lucruri? ce lucruri? mĕ rog spune-le, ştii că mie nu'mi plac secretele; lămureşte'mi bine cum stă treaba şi atunci ţi-oiu da dreptate; altfel mai bine făceai de nu'mi vorbeai nimic.

— Mĕ scoţi din sărite, nu alt-ceva, cu vorbele tale; eu 'ţi spuiu că am vĕzut tot cu ochii; dacă femeia ta 'i de altă părere, apoi...

— Apoi?

— Apoi... ştii de ce-o remas ea atăta vreme 'n Peatra? ştii de ce ascultă orbeşte de Hristea, de ce nu vrea să intre 'n voia Mariei?

— De ce?

— Dacă ţi-aşi spune că Forăscu...

— Destul! mĕ rog, nu vrau să mai aud nimic; mi-aţi făcut de-ajuns capul darabană cu sute şi sute de vorbe care de care mai gogorate; vrai ear

să se vìre zizania 'ntre noi? dacă ar fi fost altul in locul tĕu, l'aşi fi luat cu toropala.

— Eşti de acei, pe semne, cari, chiar dacă ar vedea cu ochii, na'r crede...

— Lasă-mĕ te rog Dimitraki, nu îmĕ mai turbura; destule am păţit până acuma; vrai să mi-se intĕmple ear ceva? lasă mai bine toate cum sunt, căci de m'oiu mănia earăşi, apoi dau la dracul şi femee şi copii şi tot, şi mĕ jur să nu mai vĕd pe nimeni.

— Bre! bre! bre!ce om te-ai mai făcut! să crap de ţi-oiu mai spune de-acuma vr'un cuvĕnt... eu n'am vrut să-ţi deschid ochii de căt fiind că-i şi beata Maria la mijloc... de astăzi inainte Dumnezeu să vĕ lumineze, că eu nu mĕ mai amestec in treburile voastre!

— Dacă ar face toată lumea aşa, bine-ar fi; cei ce-or vrut să le 'mpace, le-or stricat mai rĕu.

— Rĕmăi sĕnătos, Alecule...

— Să ne vedem cu bine, Dimitraki.

— Uf! suspină bĕtrănul când eşi.

Cuconul Dimitraki chemâ pe Iorgu şi-i spuse toată istoria de la 'nceput: uneltirile lui Hristea, isprávile Agripinei, intălnirea Mariei cu Valerianu, cele ce urmară indată, apoi 'i vorbi despre incăpăţinarea lui Alecu.

— N'am vĕzut incă aşa om nĕtăng ca tată-tĕu... m'o sastisit, nu alt-ceva, prin ideile lui şi mai la urmă era să mĕ şi mătrăşească...

— Cum se poate!

— Zeu aşa! de acum ingrijeşte tu de Maria, că eu vĕ las cu bine... mĕ duc in lume... m'am

săturat până 'n gât şi de nebuniile mătii şi de neghiobia lui frate-meu!

Iorgu intrebuinţâ toate mijloacele să facă pe moşul sĕu să nu plece; el se uni şi cu Maria şi numai prin stăruinţele ei de-abea isbuti să-l oprească.

— De-acum pe lucru, Petrachi! zicea Iorgu lui vĕru-sĕu puţin timp după aceasta...

— Pe lucru, Iorgule! noroc că ne-o mai dat Dumnezeu ceva ocupaţie, căci altfel era să mor de urît, acum tot mai merge ceva: avem 'ntăi afacerea Anichii lui Andrei, pe urmă aceea a Irinei, pe care am avut bunătatea să ţi-o trec ţie... zi că nu-s băeat de treabă!... imprumută-mi te rog vre-o cinci franci până măine... mai avem daraverile cu răzăşii lui moş Alecachi, cu tălharii din banda lui Condrea şi acum la urma urmelor şi cu hoţul cel de Hristea, care n'o vrut să-mi dea postul de la casierie, ca şi cum el ar fi fost mai cinstitde căte mine! N'ar fi bine să ne 'nţelegem cu Condrea şi săi dăm ceva să ne cotorosască cl de Cozmescu cum i-a veni mai bine la 'ndemănă?

— Ce idei 'ţi trec prin cap! mare lucru să iasă vre-o dată ceva cum se cade din tine...

Maria 'ncepuse a se mai 'nsănătoşi 'n aerul priincios al munţilor: schimbarea de loc, brazii, apa, priveliştile, lipsa lui Hristea, păreau că'i pricinuesc mult bine; fiinţa de faţă a lui Iorgu şi caraghiozlicurile necurmate ale lui Zlotescu o mai inveseleau puţin, dăndu-i o mai mare nădejde in viitor; cu mamă-sa vorbea foarte rar, căci cucoana Agripina era cuprinsă de cel mai mare neastĕmpĕr decănd părăsise Peatra; se vede că nu era aşa

de uşor precum 'şi inchipuia să se 'ntălnească cu Forăscu la Bicaz; cuconul Alecu stětea mai toată ziua pe cămp, sau prin munţi, sau pe malul Bistriţei, aşa incăt Maria era mai mult singură, dar ducea o singurătate mai plăcută decăt inainte.

De căte-va zile 'ncepuse să facă mici plimbări călare intovărěşită sau de Iorgu sau de Zlotescu, şi 'n odaia din fund 'şi aşezase cartoanele şi creioanele spre a desemna frumoasele privelişti ale Ceahlăului.

Florea Cazacul 'i adusese in taină o scrisoare de dincolo, care o umplu de cea mai mare bucurie: Valerianu părăsise Peatra şi se reintorsese la moşia lui la Tulgheş; depărtarea intre Lunceşti şi Tulgheş nu era decăt de vre-o patru ceasuri, aşa incăt Valerianu putea să găsească prilejuri de-a se 'ntălni din nou cu Maria prin ajutorul lui Iorgu sau al lui Petrachi Zlotescu.

Indată ce primi scrisoarea lui Hristea, cuconul Alecu 'i scrise şi-l rugă să vie căt se poate de curěnd la munte pentru a-i impărtăşi mai pe larg cele petrecute in Peatra şi a vedea ceea ce este de făcut. Negradi era 'ncredinţat de nevinovăţia viitorului sěu ginere şi se mira cum un om ca cuconul Dimitraki putea să aibă cea mai mică 'ndoeală despre aceasta. Cum i-ar trece cuiva prin minte ca un venetic ca Valerianu să poată avea dreptate?

Cuconul Alecu se deprinsese a nu vedea pretutindeni decăt bani, mai ales de cănd cu nenorocirile cari erau să-l ruineze pe deplin; pe Valerianu nu şi-l inchipuia decăt ca un nenorocit ce cu greu ar fi putut să intrunească vre-o patru mii

de galbeni, ear pe Hristea şi-l infăţişa 'ntotdeuna intovărĕşit de şase-spre-zece mii de galbeni şi mulţi alţii incă cari puteau să mai vie de acum inainte. Afară de aceasta, firea, vorba, obiceiurile, apucăturile lui Cozmescu, plăceau foarte mult bĕtrănului şi'şi inchipuea că Maria, după ce s'ar deprinde c'un asemenea om, ar fi mult mai fericită decăt cu un sturluibat, un derbeder, un vĕnturătară, in sfărşit un om de nimic ca transilvăneanul. Şi apoi bĕtrănul 'şi mai aducea aminte şi de sprijinul puternic pe care Hristea era gata să i-l dea in intĕmplările de faţă, şi această din urmă pricină avea o inriurirea nemĕsurată asupra spiritului sĕu.

Cu ţĕranii se purta tot atăt de rĕu ca mai nainte; ferşterul her Carl Terek fusese scăpat de inhisoare, ceea ce nemulţămi tot satul, şi acum bieţii oameni se temeau să se apropie măcar de pădure. De lucru nu mai era chip să scape nimeni şi o mulţime de pămĕnturi ţĕrăneşti zăceau nelucrate; recolta era să fie foarte rea anul acesta, chiar şi pentru cei cari se pregătiseră de timpuriu; dar cei lalţi? nu vedeau de căt foametea 'naintea lor. Mulţi scăpaseră de plătit birul a doua oară, nu din ingrijirea unor stăpăni mai drepţi sau din bunătatea unor proprietari mai milostivi, ci numai cu ajutorul lui Condrea, care ameninţa cu foc şi moarte pe asupritorii sătenilor. Căteva case erau lipsite de braţele vănjoase ce le erau inainte singurul sprijin şi cari fuseseră luate cu nedreptul la oaste; dar această nedreptate era rĕsplătită inzecit şi 'nsutit de noul tovarĕş al lui Condrea, Andrei Fulger. Acesta 'şi părăsise pămĕnt şi casă numai spre a nu se despărţi de iubita

lui; intăritat asupra cruzimei şi mărşăviei ciocoilor cari voeau să'i răpească tot ce avea mai scump, se hotărise să'şi rĕsbune 'ntr'un chip ingrozitor.

— Le-am lăsat casa şi pămĕntul, dar multe case voiu pustii şi eu; au voit să mĕ despartă de logodnica mea, dar pe mulţi 'i voiu despărţi şi eu pentru tot-de-auna; şi dacă au avut de gănd să mĕ trimeată la oaste, eu am de gănd să-i trimet pe ceea lume.

Intr'o zi, o mulţime de veşti, care de care mai surprinzĕtoare, sosiră la curte.

Ferşterul Carl fusese ucis in pădure de o mănă nevĕzută ; el perise dintr'o singură lovitură de cuţit indreptată cu dibăcie in inimă ; arma, hainele, banii, nimic nu lipseau de pe dĕnsul, ceea ce dovedea că pricina omorului fusese resbunarea.

— Afurisit român o mai fost şi ungurul dracului ; bine c'am scăpat de dĕnsul ! ziceau ţĕranii făcĕndu'şi cruce.

Subprefectul Anton Cămărăscu venise intr'o fugă dela Bicaz, galben şi prăpădit.

— Ce este Antoane ? 'l intrebă Negradi.

— Era...să...mĕ... omoa...re Con-drea !

Cu mare greu subprefectul se mai linişti şi putu să istorisească ceea ce păţise :

— Cănd mĕ găteam să aduc dela Bicaz pe cucoana Agripina, care era cu For.... cu Frosina...

— Care Frosină ?

— Cu... Frosina Alimpici.

— D'apoi bine, n' a plecat la Bucureşti pentru pensia ei ?

— De cănd s'o 'ntors ! cănd mĕ găteam să mĕ intorc, numai eaca ne ies inainte opt hojmalăi inar-

maţi până 'n dinţi, ştii tot unul şi unul! După ce ni-au batjocorit bine şi ne-au mai ameninţat, ne-or luat toate paralele şi s'or cam mai dus!

— Şi Agripina? ce ai făcut cu dĕnsa?

— N'a vrut să mai vie... a zis că 'i e frică şi că vrea mai bine să 'nopteze la Bicaz şi să vie măine dimineaţă.

— Şi a remas acolo cu Frăsina Alimpici?

— Să trimeţi măine pe Brusture s'o aducă.

— Numai decăt.

— Da de răzăşii mei ce mai ştii? zilele acesttea am să inaintez jalba...

— Ai face bine să mai aştepţi mata o leacă...

— Să mai aştept? doar n'am nebunit; acum -i chita! unul s'o făcut hoţ de codru, pe altul . luat dracul tocmai peste munţi, unde umbla şi ı după tălhării; are să 'mi fie greu să am drep-ˌate in potriva unor asemenea oameni? Alţii, cine-o mai fi rĕmas? Ştefan Bursuc, un papă-lapte; Sandu Puşcaşul, un mutălău care nu vorbeşte decăt o dată pe an, şi incă vre-o alţi trei mămăligari ca dĕnşii...

— Mămăligari şi nu prea; nu ştii mata cum 'i romănul? dacă 'l laşi in pace şi nu te amesteci in socotelile lui, e căt se poate de blajin şi de pacinic: la vreme de nevoe 'l porţi de nas, de faci ce vrai cu dĕnsul. Dar scoate-l din sărite, şi mai cu seamă atingete de dreptul lui, că se schimbă de nu-l mai cunoşti! 'ţi arată o 'mpotrivire tăcută, necunoscută la alte neamuri, şi dacă ajunge cumva treaba şi la ciomag, eu socot că nu este pe faţa pămĕntului fiinţă mai cruntă decăt ţĕranul nostru!

— Tot-deauna ai fost un fricos, ai să rĕmăi căt vei trăi... ce 'mi spui mie vorbe late de acestea, ca şi cum n'aş fi eu pămĕntean şi nu aşi cunoaşte norodul şi obiceiurile de pe-aici... N'ai decăt să te dai de-o parte, dacă nu vrai să mĕ ajuţi; voiu descurca eu singur treaba.

— Ferească Dumnezeu, cucoane Alecule, eu am vrut să 'ţi spun numai aşa... n'am avut doar in gănd să te supăr, şi ca dovadă ai să vezi când o fi vorba la adică.

— Adevĕrat e, mĕ rog, că răzăşii 's de baştină aice?

— Mai adevĕrat nu se mai poate: am vĕzut la unul din ei un teanc de ispiseace ; nu ştii căt 's de coţcari şi căte cărcioguri au să mai iscodească!

— Nu mĕ sinchisesc de dănşii nici căt negru subt unghie; să vezi ce privaşcă am să fac in răzăşime...

— Nu mai remănă indoială... mai o rugăminte la cuconu Manolache, mai o vorbă lui cuconu Miluţă, mai un ruşfet ici, o unsoare dincoace... aşa se căştigă procesurile.

— Ce advocat mĕ sfătueşti să ieau?

— Cuconu Mitică...

— Nu 'nţeleg cum indrăzneşti să 'mi vorbeşti de tălharul acela; m'am stricat o dată cu dĕnsul, şi bine, rĕu a fost, e tot una... destul că nu pot să mai am nici o legătură cu el...

— Rĕu faci, cucoane Alecule... n'a fost vinovat de fel omul;... acum insă poate să-ţi pricinuească mult rĕu: dacă s'or duce răzăşii la dĕnsul, după cum i-a povĕţui Buduşcă şi cu şleahta lui?

— Meargă sănătoşi!

— Cu toate acestea, am să mě pun eu pe lăngă cineva in Peatra să stăruiască şi să-l induplece să nu le iea partea...

— Dacă vrai... dar eu de advocat nu pot să-l mai ieau; aceasta să-ţi iasă din minte.

Grija ce aveau Iorgu şi Petrachi pentru Maria, nu'i impiedeca să se 'ndeletnicească şi cu colindele lor obicinuite prin deosebitele sate ale moşiei; nu era cătun care să nu se resimtă de fiinţa lor la munte şi — rěu şi mai mare — nu era scriitor sau vătaf care să nu facă ca desfrănaţii fii de boeri. Vizitiul Iftimie mai cu seamă 'i intrecea pe toţi şi căuta să 'ndeplinească in orice chip dorinţele cuconaşilor, umblănd şi cercetănd prin toate locurile; nu e vorbă, bacşişurile curgeau gărlă in punga vizitiului cu ciobotele din ce in ce mai lustruite şi cu mustaţa din ce in ce mai rěsucită.

Petrachi Zlotescu lăsase pe Irina věrului sěu Iorgu, şi'şi luă drept ţintă pe Anica, fata Bîrsăniţei; notarul umbla toată noaptea pe lăngă casa lor, doar va isbuti s'o intěmpine şi să-i vorbească; uneori trimitea pe alte fete din sat s'o cheme afară, insă nu era nici atunci mai norocit. Vězěnd că nu e chip de-a o scoate la capět cu binişorul, işi puse 'n minte să pătrunză pe la miezul nopţii in odaia Anichii; indată ce'şi luă hotărirea, se duse intovărěşit de Iftimie şi aşteptă in cărciuma din apropiere până ce cocoşii incepură a cănta; el eşi pe nesimţite dela jidan, puse pe vizitiu la păndă, sări gardul şi se apropiă de odaia Anichii; cănii se năcăjeau cu bulgării de răşină ce li se asvărliseră şi cari le ţineau fălcile 'ncleştate incăt nu puteau hămăi deloc. Cănd ajunse 'ndreptul uşii, Pe-

trachi se 'mpiedică şi căzu; vuetul trezi pe mama Anichii şi p'un vĕr al ei foarte bĕtrăn, ce dormea in şură. Amĕndoi incepură a striga: săriţi! tălharii! ne omoară!

Intr'o clipă se adunară o mulţime de oameni de prinprejur inarmaţi cu ciomege şi cu topoare.

— A, tu eşti măi marţafoiule, strigă Bîrsăniţa invĕrtind o cocioarbă; mişcă că te opăresc acuşi! ce cauţi noaptea pe la casele oamenilor? umbli după pradă ori după fetele de treabă ca să le hrăpeşti cinstea?

Iftimie părăsi pe tovarĕşul sĕu tocmai cănd era mai greu, şi fugea de-i sfărăiau călcăele, căci ştiea ce'l aştepta dacă cumva cădea 'n mănile ţĕranilor.

— Cuconaşul ca cuconaşul, zicea el; pe dĕnsul nu mĕ tem că l'or ucide, dar pe mine ştiu că ar fi să se reverse toată groaza ţopărlanilor; d'aceea tiva băete! la sănătoasa, că nu-i chip.

In urma lui, bietul Zlotescu nu ştia cum să iasă din incurcătură; ţĕranii 'l ocoliseră şi Bîrsăniţii 'i umbla gura ca o moară stricată.

— Pofteşti pe Anica, lepşitule? pune-ţi pofta 'n cuiu de astăzi inainte, n'am să ţin eu aşa odor intr'un cuib de tălhari. Na, caută 'n toate odăile şi să aibi parte de dĕnsa dacă vei găsi-o! o da Dumnezeu insă să te 'ntălneşti şi cu Andrei; atunci ii vedea tu dacă'i cu cale să horhăeşti noaptea ca un strigoiu pe la casa logodnicei sale.

Adevĕrul era că Birsăniţa 'şi trimisese fata la o mătuşe a ei dincolo de Bicaz, unde era să fie mai ferită de ciocoi decăt la Lunceşti, şi unde putea să se 'ntălnească mai des cu Andrei.

Iorgu, pe de altă parte, nu se lăsase de Irina; dar cu toate stăruinţele vĕrului seu, nu putuse incă să se hotărască a se sluji de actele pe cari acesta i le făcuse in dauna ori-cărui respect de lege şi a ori-cărui simţimĕnt de onoare. Dar ce mai intrebuinţăm noi asemenea cuvinte goale când e vorba de mulţi din acei ce ne cârmuesc, ne dăscălesc, ne ocrotesc şi ne muştruluesc! şi ce respect de lege se mai poate respăndi 'n popor, ce idei aşa minunate de demnitate mai pot prinde rădăcină prin ţĕrile noastre, când hoţii in frac şi 'n mănuşi albe se plimbă nesupĕraţi de nimeni, pe când nenorociţii, pe spetele cărora trăesc dumnealor, lăncezesc pentru o nimica prin inchisori, de unde după câtva timp ies cu totul inrĕutăţiţi şi aplicaţi spre furturi şi patimi uricioase!

In acest timp sosi la munte şi cuconul Hristea Cozmescu; el primise o adoua scrisoare dela Negradi, prin care era indemnat să vie cât mai curĕnd; ne putem inchipui dacă fostul primar mai putea sta multă vreme la 'ndoială. Venirea sa umplu de bucurie pe cuconul Alecu şi până la oare-care margine şi pe cucoana Agripina, căci cu ajutorul lui ea putea să se 'ntălnească şi mai des cu Mitică Forăscu, statornicul ei ibovnic. Bucuria lor poate nu era atât de mare pe cât era scârba Mariei şi a lui cuconu Dimitraki. Iorgu părea a nu fi aşa de supărat, de vreme ce'şi pusese 'n minte să se amestece de-a binele in intrigile ce erau să se desfăşure din toate părţile şi să curme odată pentru totdeuna obraznicele cereri şi stăruinţe ale lui Cozmescu. Cât despre Zlotescu, furia sa crescu la culme când auzi că după pozna ce-a făcut in

Piatră 'i mai vine «hoţului» să se 'nfăţişeze din nou inaintea Mariei!

— Să-l jucăm să-i meargă petecile nu alt-ceva, ii zicea el lui Iorgu.

— Nu mě las până ce nu l'om face să se sature şi de 'nsurătoare şi de tot şi să se ducă dracului de unde a venit!

— Punete şi scrie lui Valerianu; trebue inştiinţat numai decât de sosirea scumpului sĕu prietin.

— Mě tem să nu'i facă prea mult rĕu vestea asta; ar fi in stare să vie aici la Lunceşti şi să se pună la pândă până ce-o găbuji undeva pe scumpul seu prietin, cum 'i zici tu.

— Ei, ce crezi că'i de făcut?

— Ce să fie?

— Să vě spun eu ce este, intimpină suprefectul intrând.

Anton Cămărăscu părea cam ingrijit şi se vedea foarte bine pe faţa lui că este purtătorul unei veşti insemnate. Să vě spun eu ce este: Toader Fulger s'a 'ntors din Transilvania...

— Cum, a scăpat de la dubă?

— Ba nu; i-or dat drumul ungurii, fiind că nu aveau dovezi destule impotriva lui.

— Şi?

— Şi s'a 'ntors in sat c'o falcă 'n cer şi alta in pămĕnt, cu atât mai mult, c'o auzit că boerul are de gând să'i ia pămĕntul. Ţĕranii s'or adunat imprejurul seu şi-i istorisiră toate cele intĕmplate in nefiinţa sa, mai adăugĕnd pe ici pe colo câte ceva dela dĕnşii şi făcĕnd adeseori din ţinţar armăsar.

— Slut la Prut, chir Antoane, zise Zlotescu.

— Ce aşa slut; nu ne-am temut de alţii, d'apoi de Toader avem să ne temem? respunse Iorgu.

— Nu ştii cum ascultă ţĕranii de dĕnsul; căt nu era aici, 'i venea uşor lui cuconu Alecu să'i iee ori şi ce-ar voi, fie chiar cu hapca; dar acum? n'au să mai meargă lucrurile aşa strună. Istoria lui frate-seu Andrei l'a 'nfierbĕntat mai straşnic decăt toate, şi de pe vorbele lui se vede că nu prea are gănduri bune, incheiâ subprefectul.

In toată curtea vestea se respăndi indată; Negradi, cănd o află, strinse din umeri şi nu zise nimic; cealaltă lume se arătă mai mult sau mai puţin nepăsătoare, afară de slugi, cari'şi istoriseau intĕmplările lui Fulger căt stĕtuse peste Carpaţi, şi impodobeau viaţa lui cu inchipuirile cele mai atrăgĕtoare. In valea Bistriţei nu se vorbea decăt de Toader Fulger, de nenorocirile, de ispitele, de nevinovăţia lui, precum şi de planurile lui viitoare.

— Fulger s'o 'ntors! impărtăşeau unii vestea cu cea mai mare părere de bine.

— Poate Fulger le-o mai veni ceva de hac! ziceau mulţi din cei asupriţi şi impilaţi.

In deobşte, pe la Durău şi pe la Hangu, pe la Bicaz şi prin tot plaiul, nu se auzea alt de căt numele lui Fulger!

XVI.

— Vit, madam Saftă, că te cotroplesnesc! ţipa bucătarul Dănilă ajutoarei sale; voila des musafiri et măncare băz! Ba zeu aşa, să chiorăsc dacă nu-ţi vine să te arunci in Bistriţă: nici tu tingire cum

se cade, nici tu calupuri, nici tu unt, nici tu zahăr; şi cu toate aceste fă-le baclavale, bezele şi cataifuri!—Dănilă era foarte supărat de câte-va ceasuri, fiind că primise de la Agripina o batjocoră insoţită de două palme ţapene; pricina era că lipseau din bucătărie şi din ogradă o mulţime de lucruri. Se vede că domnul bucătar fusese cinstit cu vizita a vre-o doi-trei colegi de-ai dumisale, cari, in virtutea unui drept ce datează de la Vasile Lupul, nu se sfiiau a pune măna pe lucruri mai micuşoare ce le cădeau la indemănă. In adevĕr, eată ce spun pravilele lui Vasile Lupul, in pricina a trei-spre-zecea: «Ţiganul, sau ţiganca lui, sau copilul, de va fura o dată sau de două ori sau şi de trei ori găină, gâscă, sau alt lucru micşor, să se ierte; iar de va fi alt lucru mai mare furat, să se certe ca şi fie ce fur.»

— Dacă n'ar eşi bucatele bune, să nu fie vina mea! Hait, la grijit de-acuma, că eară are să vie cucoana şi-i foc pe capul nostru.

— Cu ce să grijesc, dacă n'am mătură.

— Cum n'ai; da asta ce-i ?

— Asta-i mătură? numai aprobaţia o remas de dănsa.

— Ce aprobaţie femee hăi, parcă eşti nebună de vorbeşti aşa in bobote; ar zice cineva că n'ai nici o leacă de isolenţă !

Pentru Safta, aprobaţia insemna batjocoru, şi pentru Dănilă, isolenţa insemna judecată; ei auziseră aceste cuvinte la boeri şi le intrebuinţau impreună cu multe altele fără cea mai mică socoteală.

— Măturat şi grijit şi ear grijit! tătă ziulica muncă şi ear muncă pănă ce te ia dracul de tru-

dit şi de pricopsit ce eşti! boerii iştea dacă ar putea ar scoate şi sufletul din tine numai ca să nuşi tăvălească degiţelele; doamne, doamne, doamne, cum ai făcut şi tu lumea asta: unii trag pe dracul de coadă şi alţii se proslăvesc şi huzuresc şi tot se vaită încă că nu le merge bine! şi adecă ştie un boer ce-i aceea treabă? stă cu ceasurile şi şcrie, scrie, scrie, şi după aceea numai 'l vezi scăncindu-se că-l doare capul şi hop! la doftor că e naiba. Tare-aşi vrea să-l vĕd muncind ca noi, văruind şi periind, ori lucrănd la cămp!

— Şi ce-ai face tu fa Safto, dacă ai fi cucoană?

— Poftim intrebare! da tu ce-ai face dacă ai fi boer?

— Eu? aşi şedea toată ziua tolojit şi aşi porunci la slugi: Safto! vin de-mi trage ciobotele! mai incet că-ţi trag acuşi doue-zeci şi cinci de bice; ori: Iftimie, vin şi mĕ apără de muşte şi ia sama să nu mi-se pue vre-una pe nas că-i vai ş'amar de ciolanele tale.

— Gata-s bucatele? intrebă mama Ileana deschizĕnd uşa bucătăriei; o poruncit cuconul Alecu să puiu masa.

— Spune-i să mai aştepte o leacă, că nu dau Turcii.

— Ba chiar dau c'o venit şi domnu prezentin*) de la Fălticeni şi crapă de foame...

In adevĕr, mai multă lume sosise de curĕnd la Lunceşti şi fusese găzduită ca de obiceiu la Negradi ; in fie-care an se găsesc oameni iubitori de privelişti frumoase, cari părăsesc Peatra, Iaşul sau chiar Bucureştii, şi vin de petrec căte-va zile prin

(* Prezident.

Carpaţi, vizitând de-arĕndul Păngăraţii, Bisericanii, Tarcăul, se duc până la Dorna, se 'ntorc pe Bistriţa, pe la Toance şi pe la Chei, şi se opresc in cale spre a se sui pe Ceahlău. Lucrul de care trebue să ne mirăm mai mult e că numĕrul acestor turişti e atât de mic, dacă avem in vedere frumuseţea locurilor, apropierea lor şi eftinătatea traiului. Câte inspiraţii n'ar putea căştiga pictorii şi poeţii noştri in faţa nenumĕratelor şi incântătoarelor câmpenii nemărginite şi şiruri de dealuri şi de munţi cu piscuri uriaşe! Cu toate acestea, ori câte descripţii şi ori câte tablouri ar căuta să ni le infăţişeze, arta va fi in tot-deauna neputincioasă să le arate in toată măreţia lor! Aerul curat de munte, care te reintinereşte; lanţurile de munţi, pe a căror frunte trec legiunile de nouri; mulţimea florilor ce impestriţează păşunile; verdeaţa inchisă a neclintiţilor brazi; căsuţele sau bordeele adăpostite pe ici pe colea de o grămadă de stânci; turmele, ce insufleţesc covoarele de verdeaţă şi cari inaintează adesea până pe marginea prăpăstiilor; rĕcoreala izvoarelor ce izbucnesc din toate părţile şi se aruncă cu zgomot prin văile pline de bolovani; satele cari se inşiră pe la poalele dealurilor: toate aceste lucruri deosebite lasă călĕtorului o amintire atât de vie şi o impresie atât de puternică, incât nici o descripţie nu poate să le 'nfăţişeze celui ce nu le-a vĕzut.

Inchipuirea joacă un mare rol la vederea atâtor minuni: adese-ori neguri albe umplu văile şi toată intinderea ce are călĕtorul sub ochii sĕi, incât acesta, ajuns pe vĕrful unui munte, se crede inconjurat de un ocean pe a cărui valuri plutesc cora-

bii şi cari nu sunt decât vĕrfurile brazilor ce strĕbat prin indepărtata pâclă. Cele din urmă raze ale soarelui căzĕnd pe trupurile stâncilor le prefac adese-ori in fiinţi din poveşti invĕluindu-le in luminele cele mai curioase şi 'n culorile cele mai vii.

Alte dăţi nourii se 'ntind dela un munte la altul alcătuind un soiu de arc peste amĕndoui, şi dacă tunetul şi fulgerul umplu vĕzduhul cu strĕlucirile şi bubuitul lor, priveliştea e cu atât mai măreaţă ; ei sunt urmaţi de ploi ingrozitoare, până ce peste munţi şi peste dealuri se arată semnul inseninărei, un falnic curcubeu !

Printre persoanele venite anul acesta la Luncești erau : prezidentul tribunalului de Fălticeni; un fost subprefect dat afară din slujbă pentru «prevaricaţiuni» ; el respundea la sunătorul nume de Damian Rĕndunescu şi avea cunoştinţe intinse in mai toate judeţele de munte ale Moldovei ; din Peatra venise primarul Savel Cămărăscu, fratele subprefectului, Vasile Bogoslov, cunosutul nostru poet şi ziarist, care scosese de curĕnd un volum de poezii dedicate prefectului Grozăveanu ; locotenentul Ahil Prisăceanu sosise dela Păngăraţi impreună cu soţia sa Mariţa. Printre cei-lalţi oaspeţi avem de insemnat un student in drept din Iaşi Paraschiv Gabrielescu, liberal turbat şi dacă nu ne inşelăm şi socialisto-nihilist şi alte lucruri in «ist.» Bucureştii erau infăţişaţi printr'un «institutore» Cyrus Săcăluş, printr'un artist dramatic, fost profesor la conservator iar in timpul de faţă stâlp puternic al cafenelei liberale Fialkowski şi inventator de cai verzi pe pereţi: el se numea Nenea Costache Crăcănel; in sfirşit printr'un domn, care până

acum nu fusese nimica şi părea că se indeletniceşte cu cheltuirea unei mici moşteniri. Pretutindeni era cunoscut sub numele de Nae.

Toată lumea se 'nvĕrtea mai cu seamă in jurul prezidentului Rĕndunescu.

— Adevĕrat e, mĕ rog, că ar fi rudă cu *ministerul*, intreba cucoana Mariţa a lui Prisăceanu pe femeea subprefectului.

— Mai aşa! nu vezi ce mutre face femeea lui? n'am vĕzut incă aşa lighioaie inţăpată...

— E o macucă şi nimic alta!

— Şi el un şovălcăit; mĕ mir cum are să se mai sue pe Ceahlău.

In minutul când erau să se aşeze cu toţii la masă, sosi şi primarul Lunceştilor, Iordachi Nemţeanu, impreună cu un călăraş: ei intovărăşau pe un biet om in destul de bine imbrăcat, dar foarte boţit şi colbăit, care trăgea după dĕnsul un sac plin cu bolovani.

— Ce este Iordachi?

— Ce să fie, cucoane Antoane? ia o prins nişte oameni pe nebunul ista culegĕnd bolovani prin munţi şi l'au adus la primărie; acum nu ştim ce să facem: să-i dăm drumul, mĕ tem că s'o apuca să facă vre-o poznă; să-l ţinem, n'avem unde...

Iorgu eşi şi el in ceardac să vadă ce se petrece.

— Ce-ai păţit, domnule Bălcescu, intrebâ el pe noul venit.

Presupusul nebun, care nu era decât un geolog indestul de cunoscut, istorisi fostului sĕu elev cele intĕmplate şi intre altele cum neinvĕţaţii ţĕrani 'l luaseră drept nebun, neinţelegĕnd cum un om cuminte să 'şi dea atâta osteneală a aduna bolovani.